
Environmentální migrace

Mgr. Lukáš Dolák, Ph.D.

Otázka dne

Jak byste Vy sami definovali environmentálního migranta a měly by být na environmentální migranty brány jiné ohledy než na jiné migranty?

Historie environmentální migrace

- před 2 mil. let: migrace homo erectus z afrických pralesů do asijských savan
- 3.–1. stol. př. n. l.: Egypt, opakující se epizody sucha
- 79 n. l.: Itálie, erupce sopky Vesuv
- 1930's: USA, Dust Bowl (3 mil. lidí)
- 1954–současnost: Kazachstán, Uzbekistán, vysychání Aralského jez.
- 1960's–1980's: ČR, obce Švihov (VN Želiv) a Mušov (VN Nové Mlýny I)
- 1986–2000: Ukrajina, výbuch v Černobylu (350 000 lidí)
- 2005: USA, hurikán Katrina (1,5 mil. lidí; 300 000 trvalá migrace)
- 2012: Čína, výstavba VD Tři soutěsky (1,3 mil. lidí)

Vývoj pojmu environmentální migrant

- 1970's: vznik pojmu „**environmentální migrant**“
 - rapidní nárůst populace, obava z nedostatku zdrojů, environmentální krize, deforestace Afriky
- 1985: první použití pojmu „**environmentální uprchlík**“
- 1990's: rozšíření používání pojmu environmentální migrant
- 2010s: klimatický uprchlík

Definice environmentální migrace

- *„Jev, kdy byly osoby donuceny dočasně, dlouhodobě nebo trvale opustit své původní bydliště v důsledku významného zhoršení stavu životního prostředí, které jim už nadále nemůže zajistit bezpečné živobytí, nebo/a v důsledku zásadní změny environmentálních procesů, které ohrožuje jejich existenci anebo vážně ovlivňuje kvalitu jejich života.“ (Myers, 1993)*

Definice environmentálního uprchlíka

- *„Všechny osoby, na jejichž život má negativní vliv změna životního prostředí, a které proto opouští své domovy.“* (Mezinárodní organizace pro migraci, 2007)
- *„Osoby, které byly donuceny dočasně, dlouhodobě nebo trvale opustit své původní bydliště v důsledku:*
 - *významného zhoršení stavu životního prostředí, které jim už nadále nemůže zajistit bezpečné živobytí (např. ztráta životně důležitých přírodních zdrojů);*
 - *environmentálních procesů, které ohrožují jejich existenci anebo vážně ovlivňují kvalitu jejich života (např. náhlé přírodní katastrofy typu zemětřesení, povodně či hurikány).“* (Stojanov, 2007)

Příčiny environmentální migrace

- **Přímé**

- náhlé přírodní katastrofy (např. zemětřesení, sesuv, tropická cyklóna)
- rozvojové projekty (např. výstavba přehrad, těžba přírodních zdrojů)
- pomalé změny životního prostředí (např. změna klimatu, deforestace, desertifikace, degradace půdy, růst hladiny světového oceánu/HSO aj.)
- nehody a průmyslové havárie (např. Černobyl, Fukušima)
- konflikty a války vedoucí ke zhoršení životního prostředí (např. zničení zdrojů pitné vody)

- **Nepřímé**

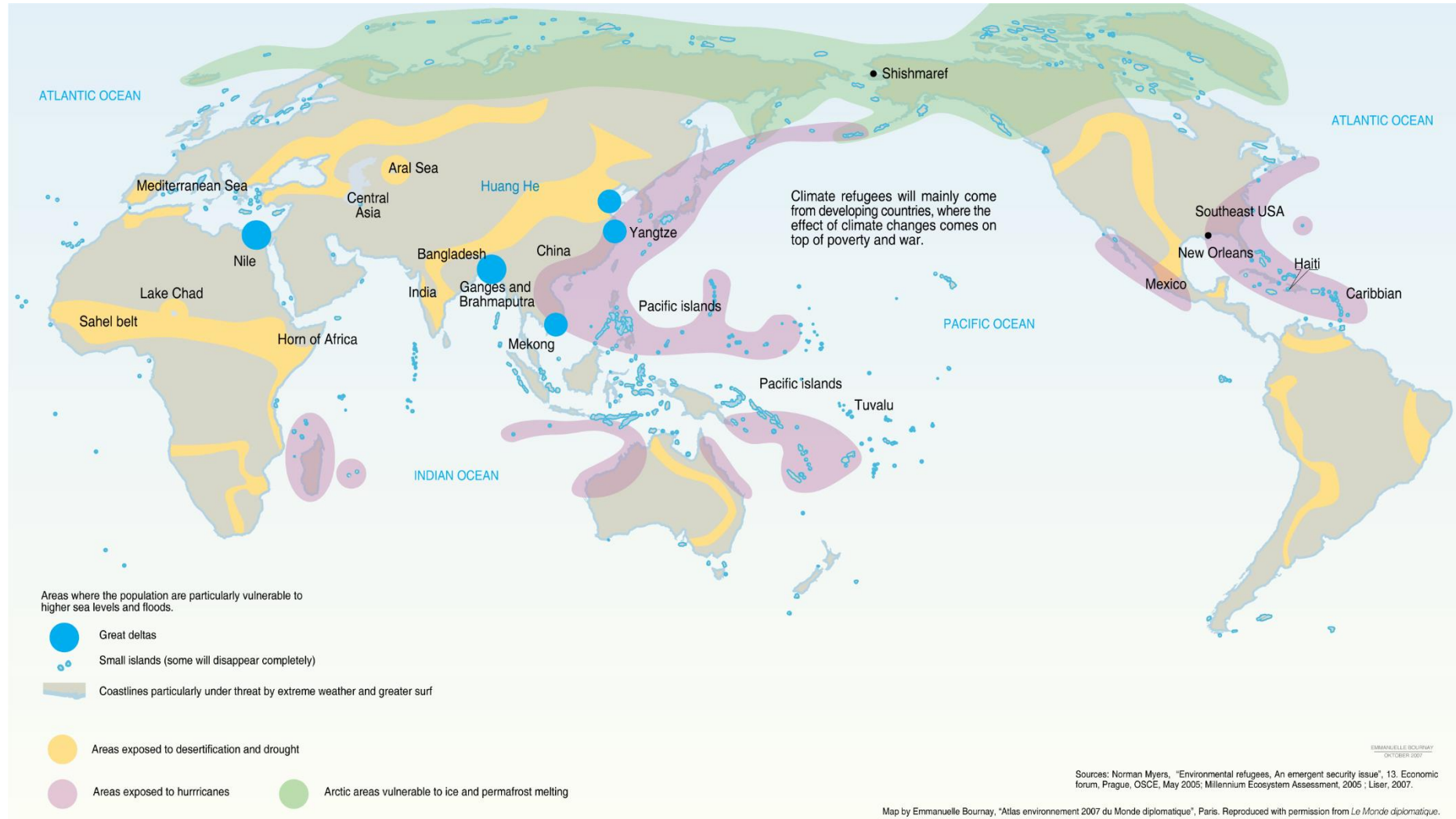
- populační růst, chudoba obyvatelstva, podvyživenost, neúroda, nezaměstnanost, pandemické nemoci, rychlá urbanizace, nestabilní politická situace

Problematika stanovení příčin environmentální migrace

- Env. migrace **kombinací více příčin** (hurikán Katrina)
- Neuvědomění si **primární příčiny** migrace (např. zemětřesení a neschopnost vlády zajistit likvidaci následků, degradace půdy vedoucí k chudobě a ekonomickým ztrátám)

Příčiny environmentální migrace

Typy environmentální migrace a migrantů

- **Migrace**

- vnitrostátní/vnitřní (převažující – 61 %)
- mezinárodní/vnější (rozmach s rostoucím dopadem změn klimatu)

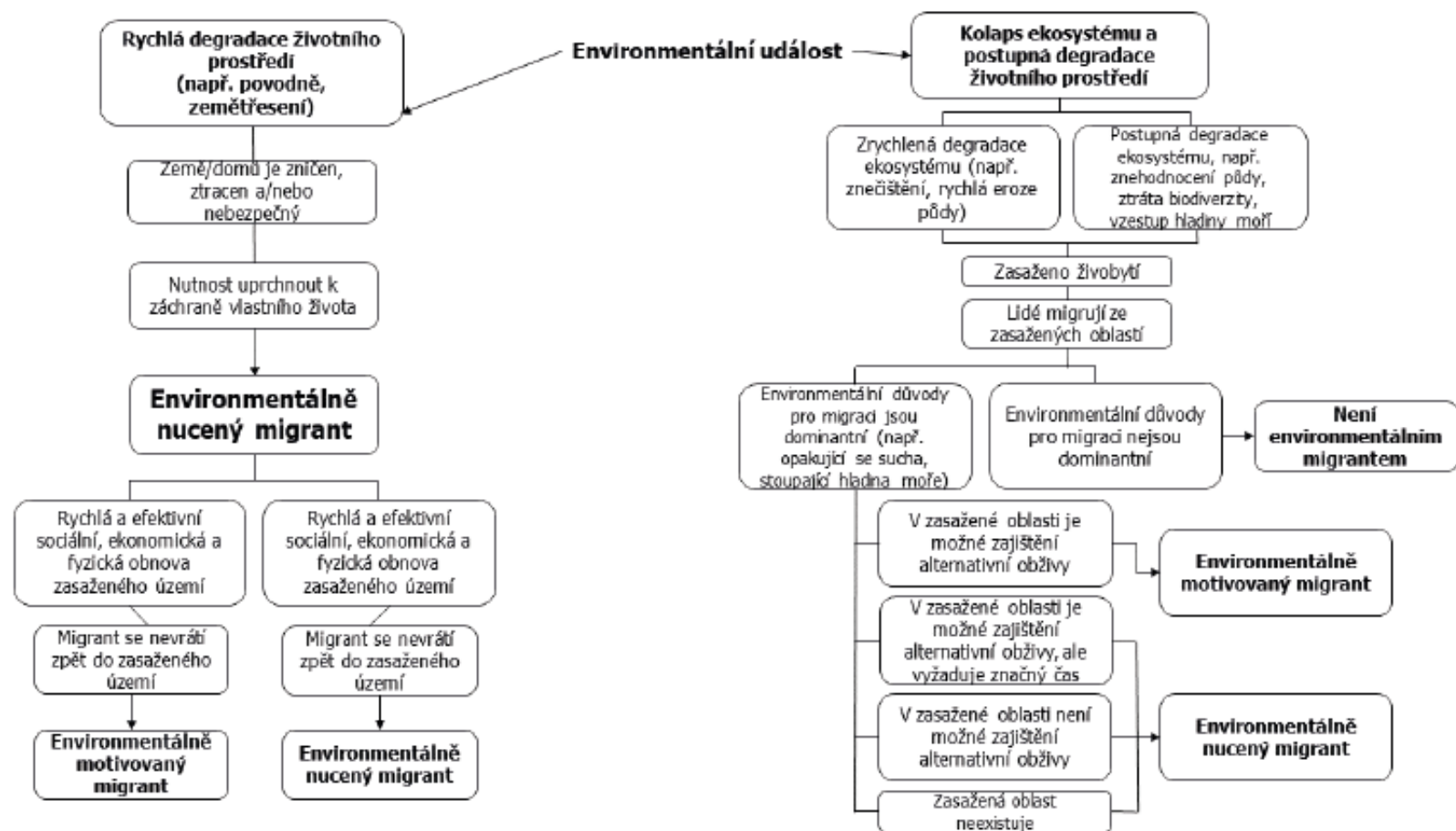
- **Migranti**

- environmentální uprchlíci
- environmentálně nucení migranti
- „motivovaní“ environmentální migranti

Typy environmentálních migrantů

- **Environmentální uprchlíci**
 - jedinci dočasně prchající před následky živelních pohrom
- **Environmentálně nucení migranti**
 - lidé opouštějící domov z důvodu vyhnutí se výrazného zhoršení ŽP
 - nižší naléhavost uprchnutí
 - možnost návratu v případě, že je postižené území k dispozici (sucho)
- **„Motivovaní“ environmentální migranti**
 - lidé uvažující o emigraci z důvodů socio-ekonomických a zhoršení ŽP
 - oblasti postupné degradace zemědělské výroby

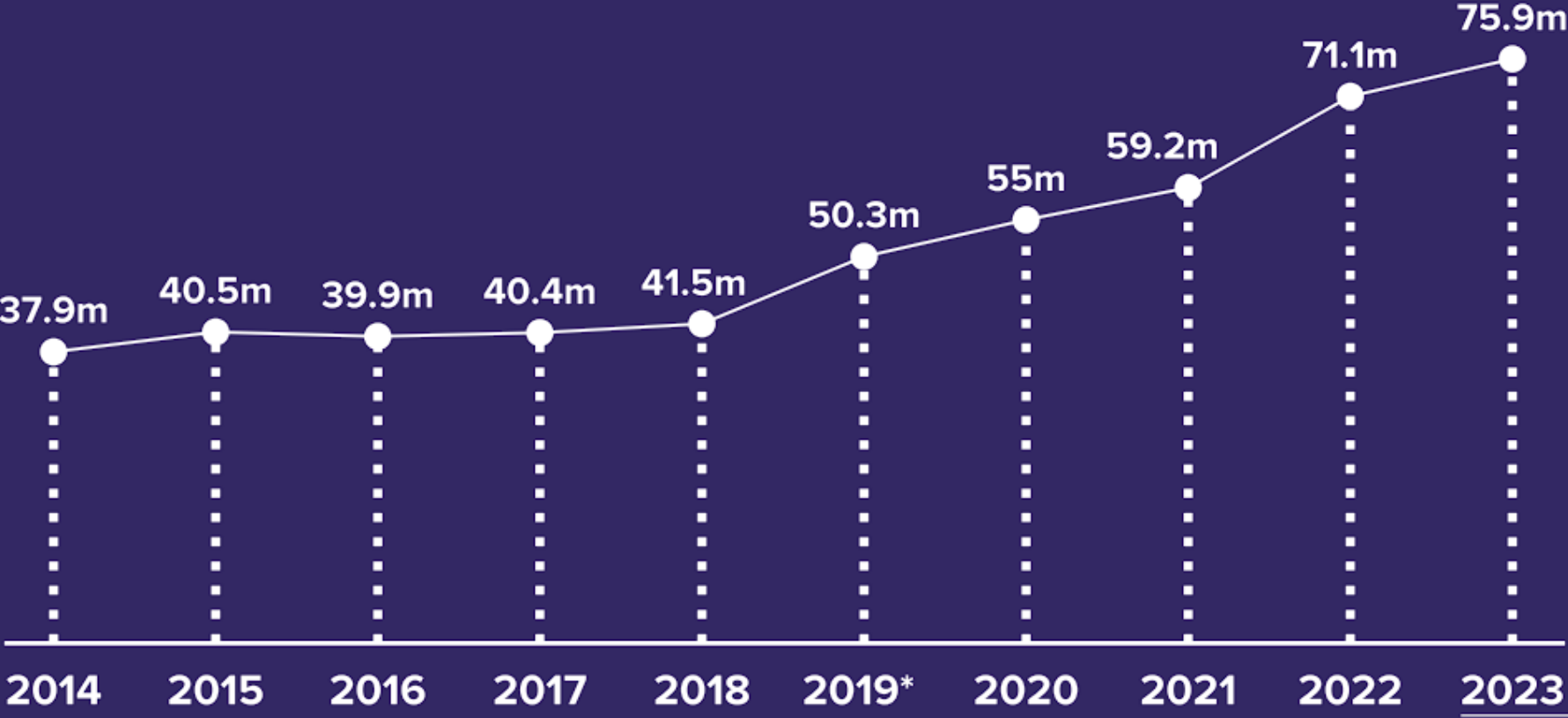
Návrh pro určení environmentálního migranta

Dopady environmentální migrace

- **Migranti:** ztráta domova, národní identity, kulturních tradic
 - **přímé dopady:** kontaminace pitné vody, nedostatek potravin, nemoci, nedostatečná hygiena, snížení kvality života
 - (ne)selektivnost environmentální migrace
- **Cílové země:** zhoršení životního prostředí, neřízená urbanizace, tlak na přírodní zdroje, energie, problematika odpadů
- 2017: 68,5 mil. nuceně vysídlených osob (nejvíce od r. 1945)

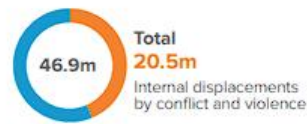
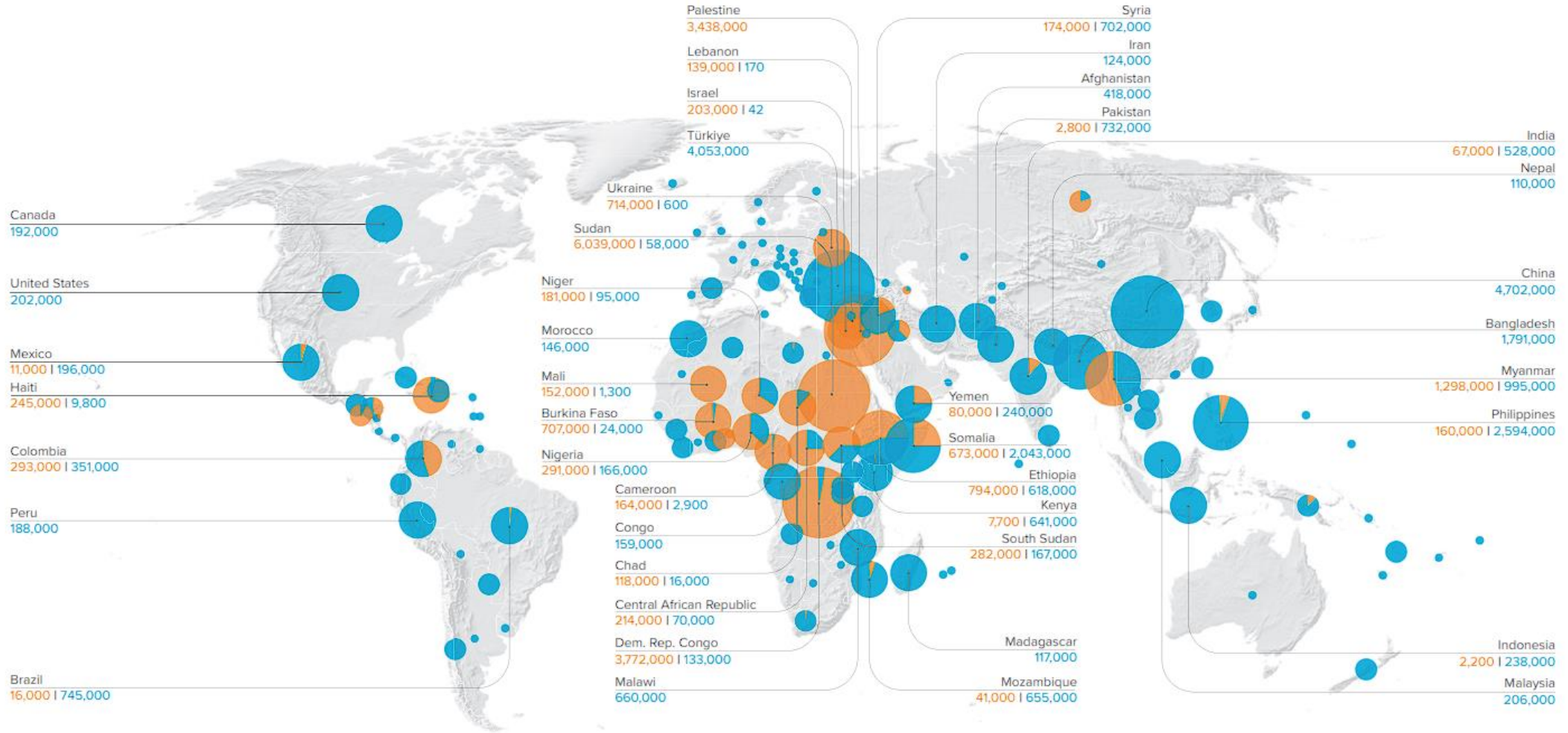
The number of IDPs continues to rise

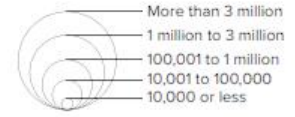
The total number of people living in internal displacement increased by 51% over the past five years, reaching a record high of 75.9 million people across 116 countries at the end of 2023

Total number of IDPs in millions
**First year disaster data is available*

Internal displacements by conflict and disasters in 2023

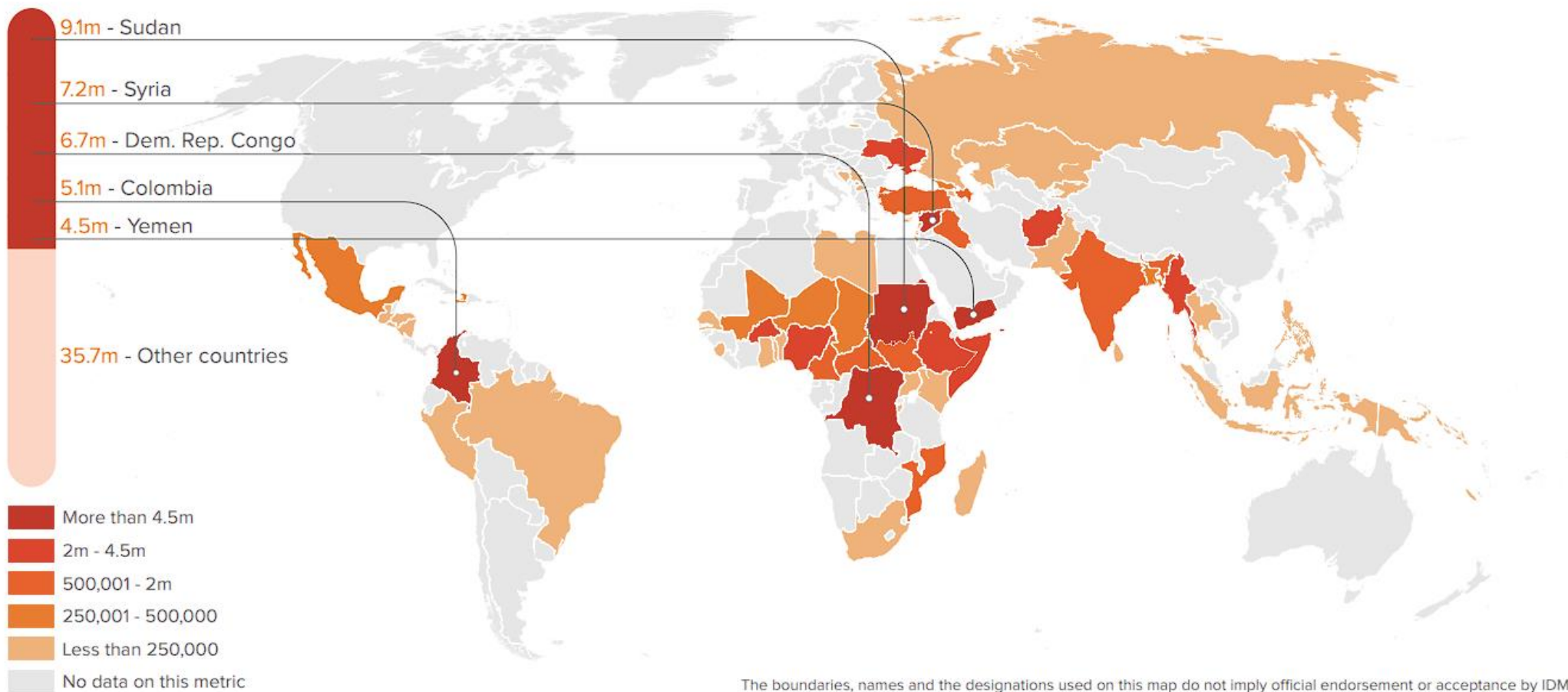
26.4m
 Internal displacements by disasters

The country and territory names and figures are shown only when the total internal displacements value exceeds 100,000. Due to rounding, some totals may not correspond with the sum of the separate figures.

The boundaries and the names shown and the designations used on this map do not imply official endorsement or acceptance by IDMC.

Displaced by conflict and violence

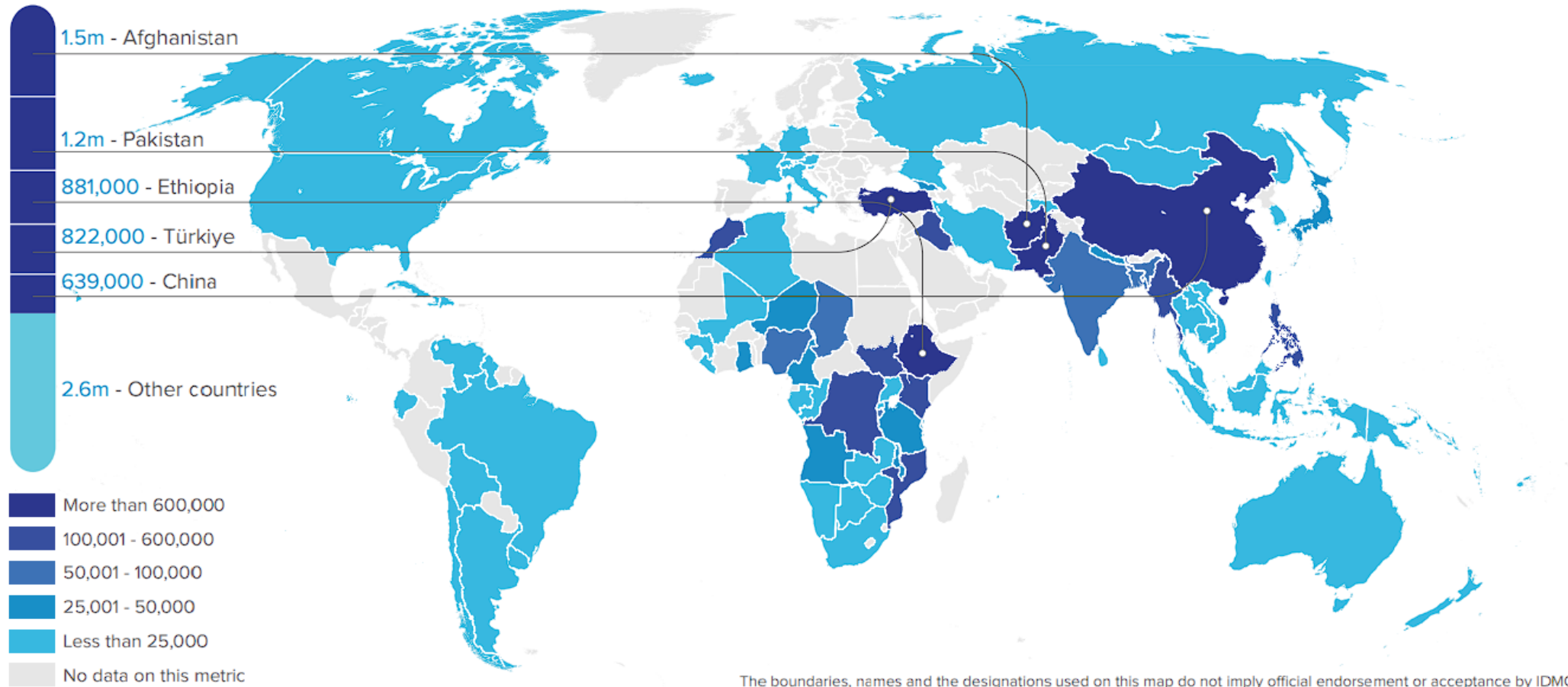
68.3 million

Internally displaced people as a result of conflict and violence in 66 countries and territories as of 31 December 2023

↑ 9%

Increase in the number of people internally displaced by conflict and violence since 2022

Displaced by disasters

7.7 million

Internally displaced people as a result of disasters in 82 countries and territories as of 31 December 2023

↓ -11%

Decrease in the number of people internally displaced by disasters since 2022

Internal displacements in 2023

Conflict and violence

20.5m

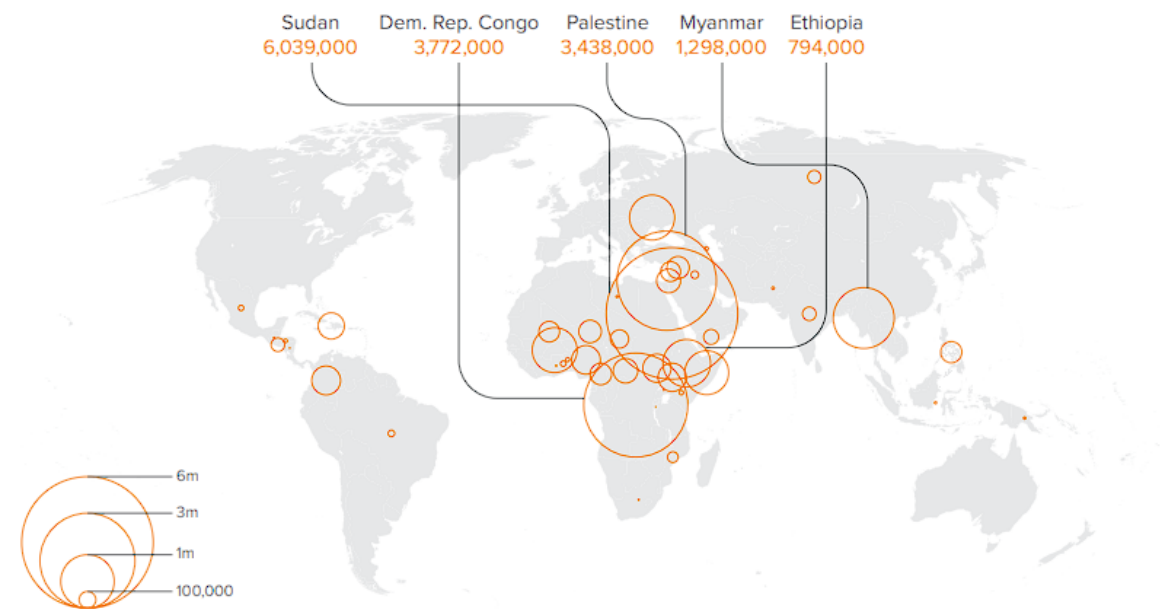
44%

of internal displacements were caused by conflict and violence

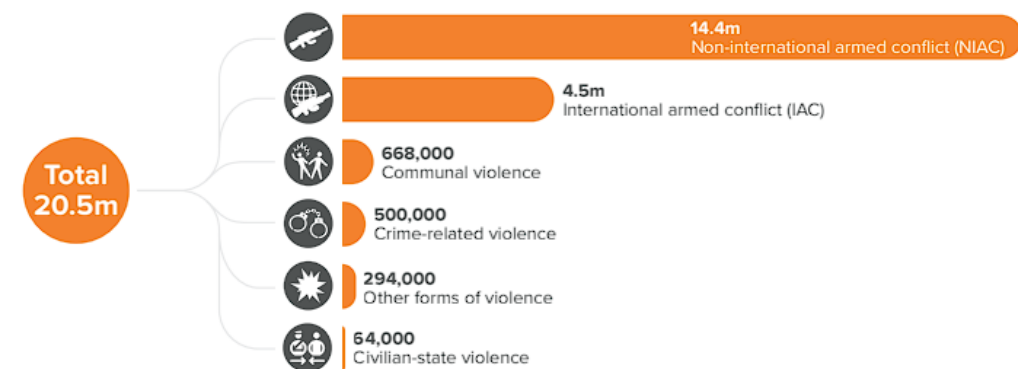
What are internal displacements?

The internal displacements figure refers to the number of forced movements of people within the borders of their country recorded during the year. This helps capture repeated and multiple movements. (see p. 127 for further information)

Five countries reporting the highest figures

Breakdown by type of violence

~1/2 of all conflict displacements in 2023 were reported in Sudan and DRC

45% increase in displacements triggered by crime-related violence from 2022, mostly in Haiti and Nigeria

Internal displacements in 2023

Conflict and violence

20.5m

44%

of internal displacements were caused by conflict and violence

What are internal displacements?

The internal displacements figure refers to the number of forced movements of people within the borders of their country recorded during the year. This helps capture repeated and multiple movements. (see p. 127 for further information)

Key displacement situations

6 million

displacements by conflict in Sudan, the second-highest figure ever recorded after Ukraine in 2022

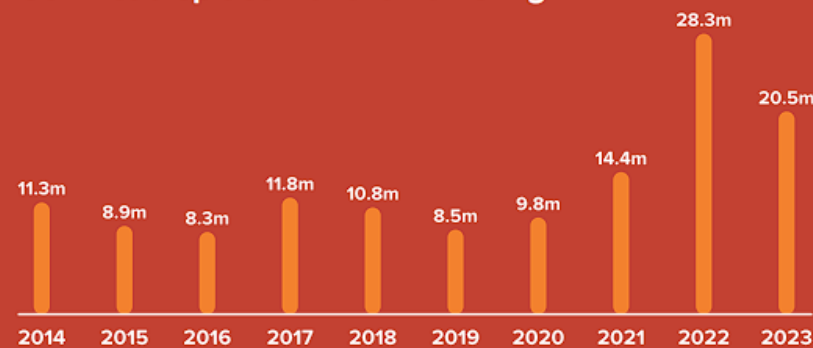
3.4 million

displacements by conflict in Palestine, its highest figure since data became available in 2008

707,000

displacements in Burkina Faso, the highest figure since the escalation of conflict in 2019

Conflict displacement remains high

Internal displacements by conflict and violence in millions

28%

fewer conflict displacements compared to 2022, mostly due to fewer movements in Ukraine as the front lines became more static. Still, global figures were

70%

higher than the annual average of the past decade

Internal displacements in 2023

Disasters

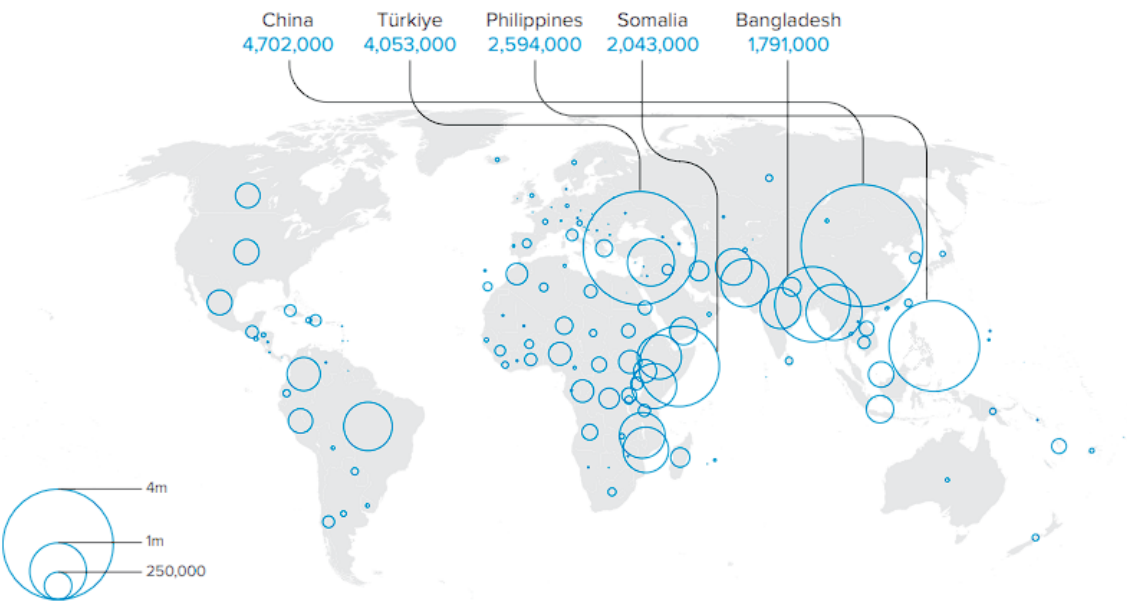
26.4m

56%
of internal displacements
were caused by
disasters

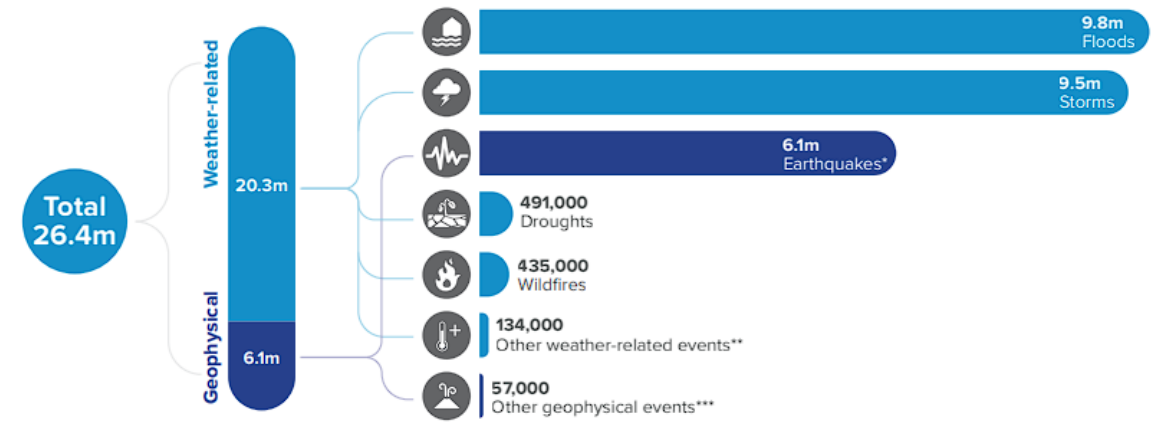
What are internal displacements?

The internal displacements figure refers to the number of forced movements of people within the borders of their country recorded during the year. This helps capture repeated and multiple movements. (see p. 127 for further information)

Five countries reporting the highest figures

Breakdown by hazard

~1/4
of all disaster displacements
were triggered by earthquakes

1/3 reduction
in displacements by weather-related
disasters compared to 2022, in part given
the end of La Niña and the onset of El Niño

Internal displacements in 2023

Disasters

26.4m

56%
of internal displacements
were caused by
disasters

What are internal displacements?

The internal displacements figure refers to the number of forced movements of people within the borders of their country recorded during the year. This helps capture repeated and multiple movements. (see p. 127 for further information)

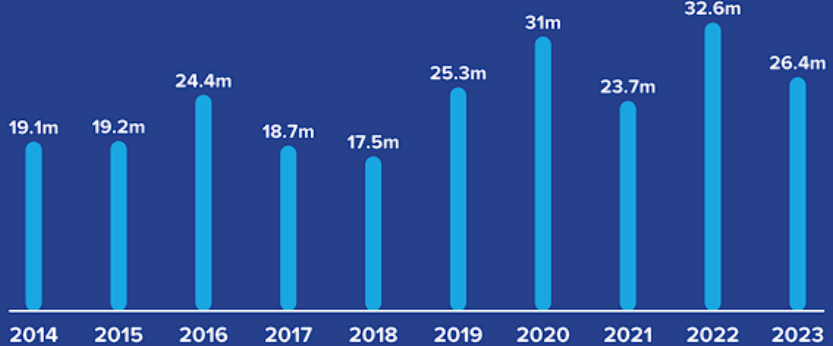
Key displacement situations

4.7 million
displacements by the Türkiye-Syria earthquakes, the highest figure for earthquakes since 2008

2.9 million
movements by floods in the Horn of Africa following years of drought

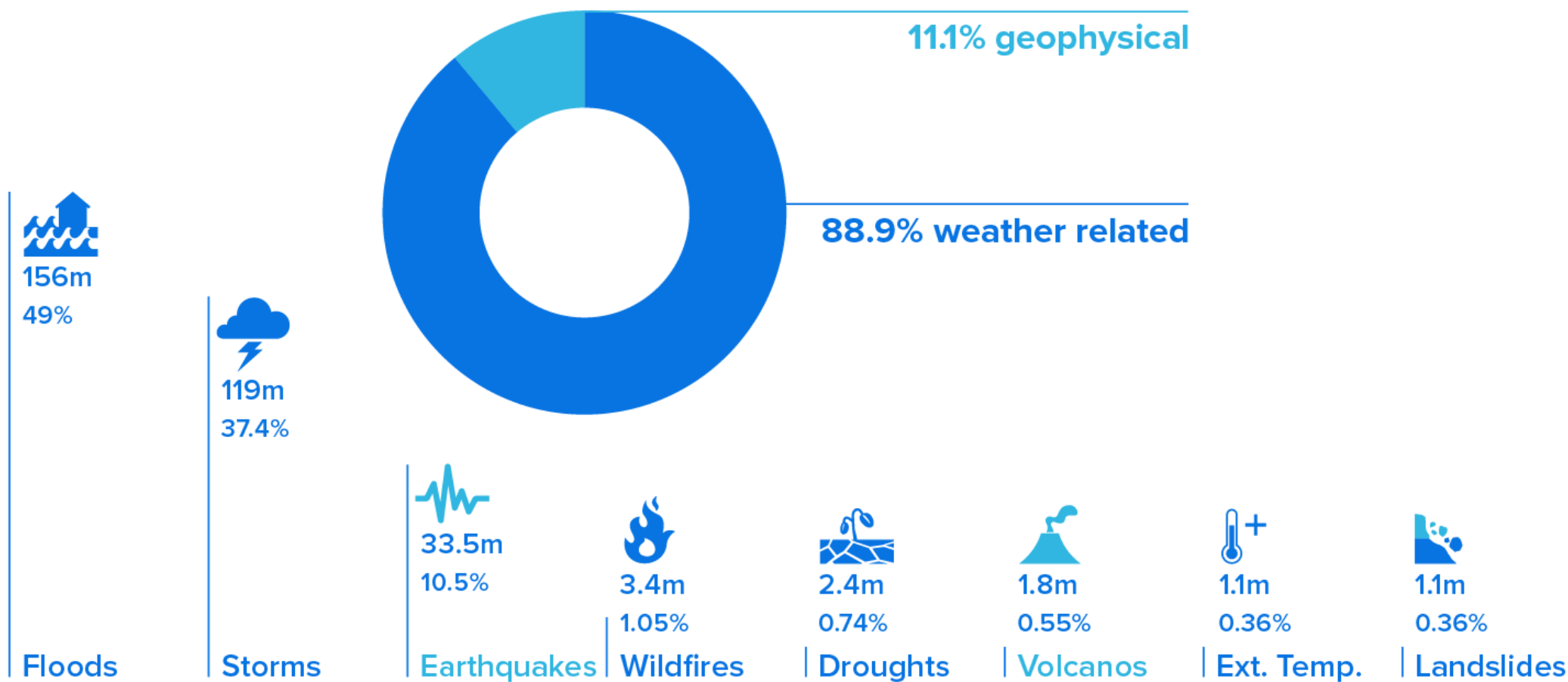
~2/3
of all displacements by wildfires were recorded in Canada and Greece

Disaster displacement remains high

3rd
highest figure in the last decade despite fewer displacements by weather-related hazards

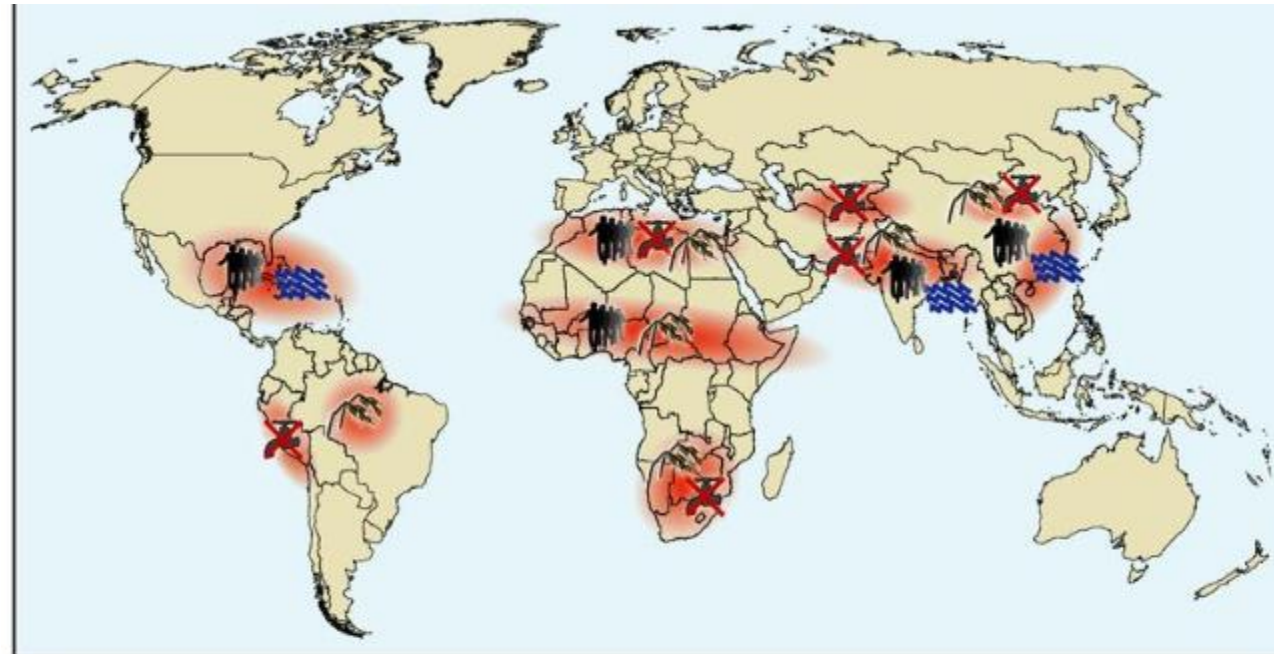
Vystěhovaní (přírodní pohromy, 2008–2020)

Vystěhovaní podle věku (2020)

Vybraná bezpečnostní rizika spojená se změnou klimatu

Konfliktní uskupení ve vybraných ohniscích:

Úbytek zdrojů pitné vody
vlivem změny klimatu

Pokles produkce potravin
vlivem změny klimatu

Ohnisko

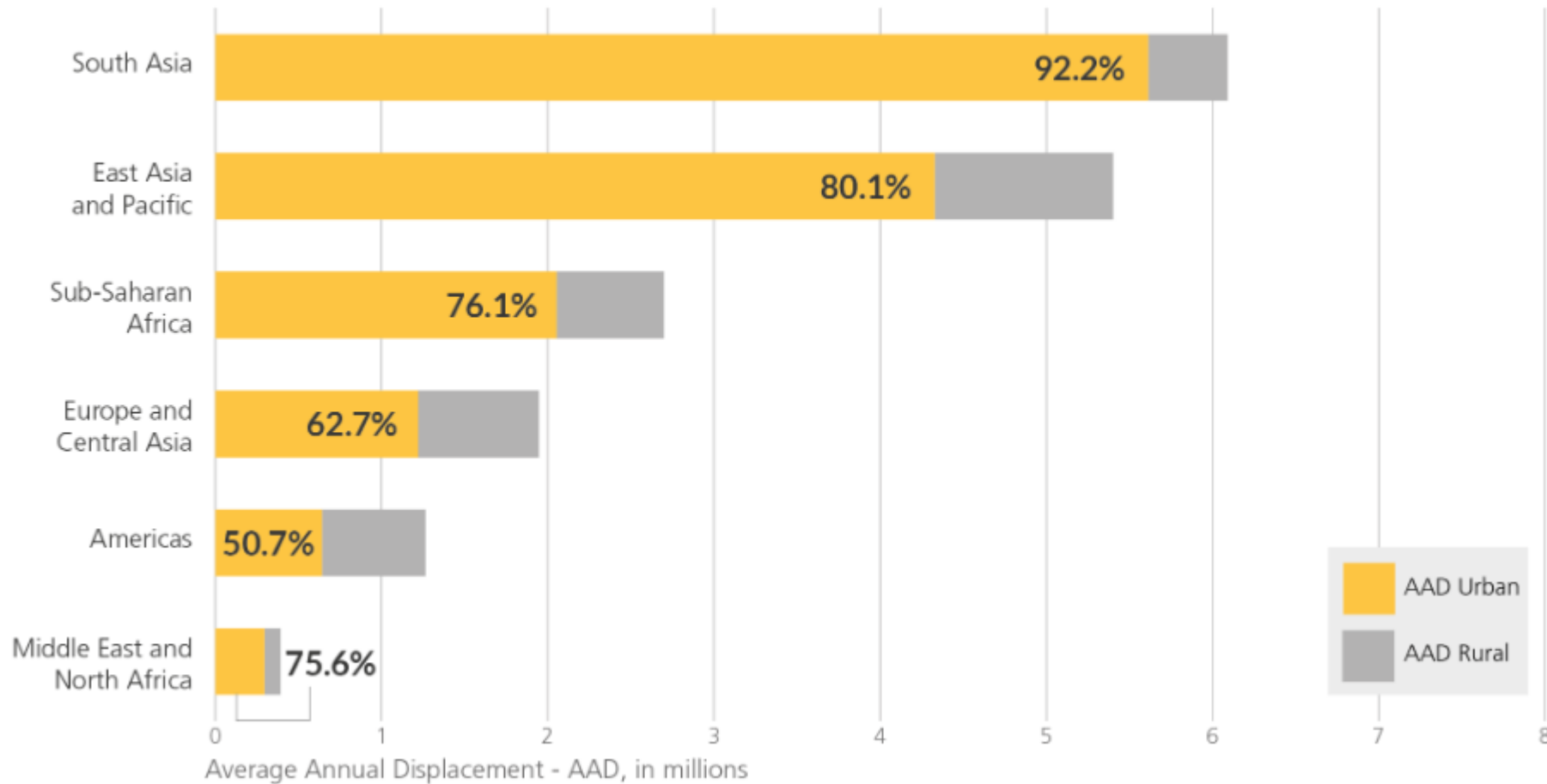
Nárůst katastrof: bouří a povodní
vlivem změny klimatu

Změnou klimatu vyvolaná
migrace

Lidé ohrožení vystěhováním následkem povodní (2018)

Flood displacement risk, by region

17,8 mil.

Aktuální problémy environmentální migrace

- **Neexistence jednotné definice** environmentálního migranta
- Neukotvení environmentální migrace v mezinárodním právu
 - env. migranti nemají nárok na status uprchlíka
 - žádná mezinárodní ochrana
- Tvorba definic a mezinárodních zákonů politiky „**Severu**“
- **Zastaralost** právních předpisů (Úmluva o právním postavení uprchlíků, 1951)
 - vynechání env. migrantů z migrační politiky států
- **Přetížený** současný uprchlický **režim**
 - neochota států dodržovat přijaté úmluvy týkající se migrantů a uprchlíků

Aktuální problémy environmentální migrace

- **Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky**
 - vyloučení env. migrantů ze statistik x poskytnutí první pomoci env. migrantům v r. 2010
 - snaha vyhnout se pojmům „environmentální uprchlík“ a „klimatický uprchlík“ – zavádějící pojmy podkopávající právní režim ochrany uprchlíků
- **Neexistující monitoring**
 - chybějící přesné statistiky environmentální migrace
- **Nepřipravenost států na příliv nových migrantů**

Současná řešení environmentální migrace

- **Protokol o environmentálním uprchlictví (2006)**
 - iniciativa za mezinárodní uznání env. migrace
 - iniciátoři Maledivy, Bangladéš
- **Newyorská deklarace pro uprchlíky a migranty (2016)**
 - Globální kompakt pro uprchlíky
 - Globální kompakt pro bezpečnou, řádnou a legální migraci

Environmentální migrace v národní politice

- **Švédsko a Finsko**

- uznaný status „environmentální migrant“
- udělení **formálního ochranného statutu**
- **Švédsko**: environmentálním migrantem pouze osoba zasažená náhlou environmentální událostí (environmentální uprchlík), vyloučení environmentálně nucených migrantů

Možná řešení environmentální migrace

- **Prevence** environmentální problémů (systém včasného varování - EWS, ekologičtější chování)
- **Zamezení devastace** ŽP
- Zavedení **jasné definice** environmentální migrantů
- **Rozšíření působnosti** Úmluvy o právním postavení uprchlíků
- Tvorba **regionálních smluv** přizpůsobených specifickým požadavkům daných regionů

Budoucí vývoj

- Odhadovaný počet environmentální migrantů do r. 2050: 200 mil.
- Počet obyvatel měst s výrazným nedostatkem vody: 150 mil.
- Nárůst počtu obyvatel žijících v záplavových územích:
 - Afrika: r. 2000: 2 mil., r. 2060: 26–36 mil.
 - JZ Asie: r. 2000: 4 mil., r. 2060: 35–59 mil.
 - JV Asie: r. 2000: 7 mil., r. 2060: 30–49 mil.
 - V Asie: r. 2000: 18 mil., r. 2060: 45–67 mil.

Environmentální migrace – Aleppo, Sýrie

Environmentální migrace - Filipíny

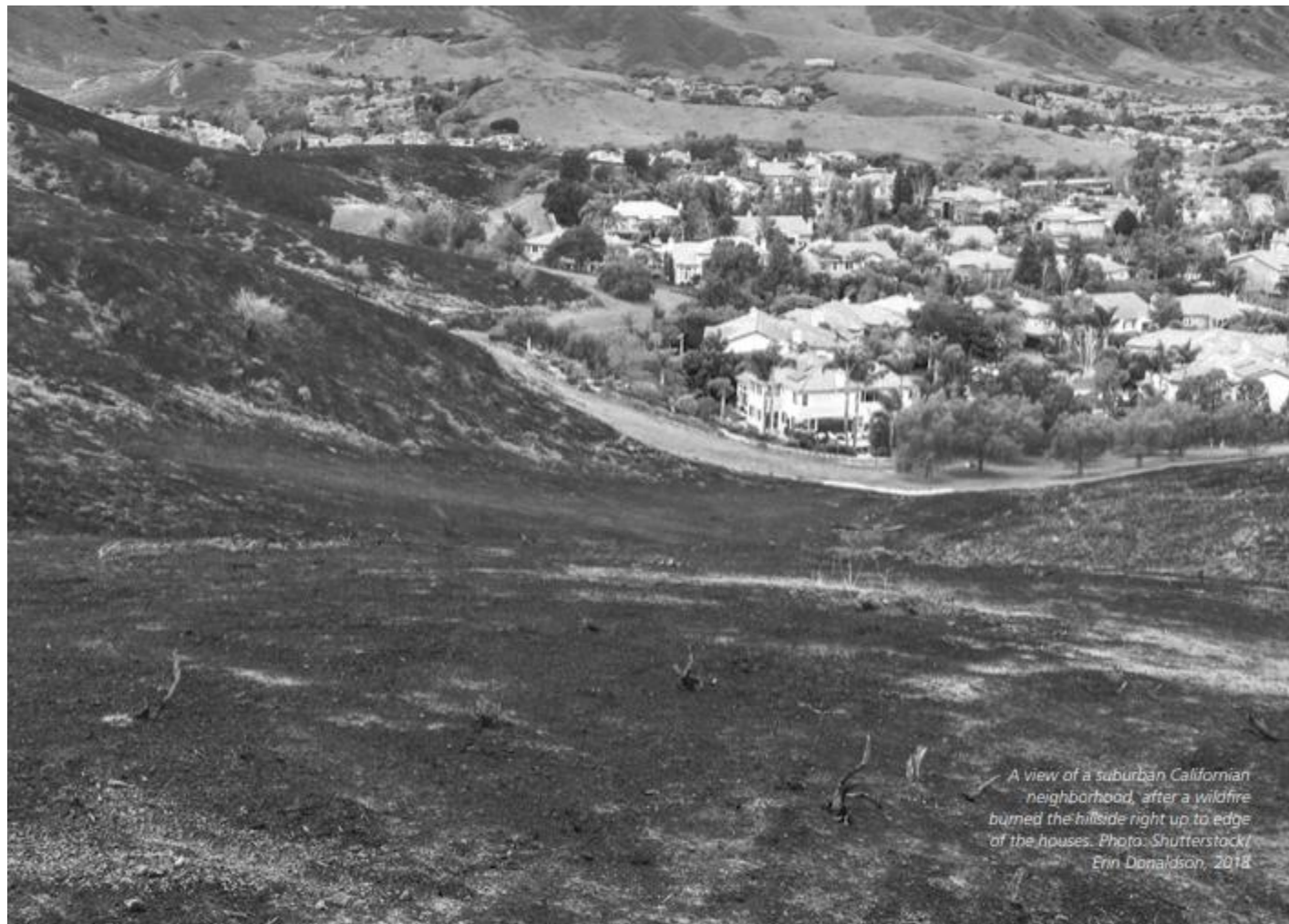

Environmentální migrace - Afghánistán

As winter approached in Afghanistan, many families displaced by drought and conflict were still living in makeshift tents. Photo: NRC/Enayatullah Azad, November 2018

Environmentální migrace - Kalifornie, USA

A view of a suburban Californian neighborhood, after a wildfire burned the hillside right up to edge of the houses. Photo: Shutterstock/ Erin Donaldson, 2018

Otázka dne

Jak byste Vy sami definovali environmentálního migranta a měly by být na environmentální migranty brány jiné ohledy než na jiné migranty?

Literatura

- Stojanov, R., Novosák, J., Kavanová, K. (2007): Migrace obyvatel v kontextu environmentálních změn. Geografické rozhledy, 18, 5, s. 28–29.
- Venc, J. (2018): Environmentální migrace. In. Pražský studentský summit. AMO, 18 s.
- Environmentální migrace - úvod do tématu. Dostupné online: <http://www.rozvojovka.cz/analyzy/38-environmentalni-migrace-uvod-do-tematu.html> (29. 10. 2019)
- Global Report on Internal Displacement 2023. Dostupné online: <https://api.internal-displacement.org/sites/default/files/publications/documents/IDMC-GRID-2024-Global-Report-on-Internal-Displacement.pdf> (5. 12. 2024)

Děkuji za pozornost